

Databáze Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe

Daniel Frantál

Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) je mezinárodní výzkumný projekt, který se zaměřuje především na pochopení stárnutí populace a vlivu stárnutí na individuální životy v rozličných kulturních podmínkách Evropy [Börsch-Supan, Jürges 2015: 5]. Jedná se o multidisciplinární panelovou databázi mikro dat o zdraví, socioekonomickém statusu a sociálních a rodinných sítích u populace starší 50 let. V současné době se SHARE účastní 27 evropských zemí společně s jednou mimoevropskou, konkrétně se jedná o Izrael.

SHARE se pravidelně opakuje ve dvouletých intervalech, přičemž první vlna výzkumu proběhla již v roce 2004. Do této chvíle tedy proběhlo sedm vln výzkumu. Následující, v pořadí již osmá vlna, byla zahájena na podzim roku 2019. Na prvních sedmi vlnách výzkumu participovalo přibližně 140 tisíc respondentů a bylo realizováno okolo 380 tisíc dotazování. V rámci výzkumu jsou použity dvě hlavní metody dotazování. Především se jedná o osobní dotazování s využitím počítače (CAPI), které je používáno pro hlavní rozhovor. Dále je používáno i dotazování pomocí papírových dotazníků (PAPI).

V rámci SHARE jsou dotazováni respondenti starší 50 let, kteří mají své trvalé bydliště na území dané země. Respondent je vyřazen, pokud je ve vězení, hospitalizován, je mimo území členské země po celou dobu výzkumné vlny, nehovoří jazykem dané země či se přestěhoval na neznámou adresu. V první vlně SHARE (2004) byli dotazováni všichni členové domácnosti narození v roce 1954 či dříve. Od druhé vlny je však vybírán pouze jeden člen domácnosti, který musí splňovat věkovou hranici 50 let a více. Ve všech vlnách jsou navíc dotazováni i partneři osob starších 50 let, kteří s nimi žijí ve společné domácnosti, nehledě na jejich věk.

SHARE je pravidelně se opakující panelové šetření, což znamená, že všichni respondenti, kteří byli dotazováni v některé z předešlých vln, jsou součástí longitudinálního vzorku. Respondenti, kteří se účastnili některé z vln SHARE, jsou znovu dotazováni, pokud se přestěhovali v rámci členské země SHARE, a zároveň se provádí tzv. end-of-life dotazování, pokud dotazovaný respondent zemřel. V zájmu zmenšení zátěže na jednotlivé respondenty v rámci výzkumu SHARE odpovídají jednotliví členové páru či domácnosti vždy pouze na část z celého modulu dotazování. Pro vytvořené proměnné jsou poté informace přiřazeny všem členům domácnosti nehledě na jejich zařazení v rámci typů respondentů [SHARE 2019: 12].

SHARE je financován na dvou úrovních. Zprv je financován prostředky Evropské komise. Druhou úroveň poté představuje financování státních institucí v rámci jednotlivých členských zemí SHARE. V rámci České republiky se jedná o Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Projekt SHARE ve jménu ochrany respondentů neakceptuje žádné formy financování od komerčních subjektů ani nepovoluje přístup k datům za účelem komerčního využití. Přístup k datům je umožněn zdarma, pouze však k vědeckým účelům. Pro přístup k datům je zapotřebí

registrace, přičemž registrace uživatele je podmíněna jeho příslušností k nějaké vědecko-výzkumné instituci (univerzita, výzkumná instituce nebo vědecké oddělení veřejné či neziskové instituce). Uchazeč o registraci do systému SHARE je povinen vyplnit krátký formulář, kde uvede své jméno, příslušnost a pozici ve výzkumné instituci, název této výzkumné instituce a samozřejmě i odsouhlasí podmínky využití dat z výzkumu SHARE. Tento formulář je třeba podepsat a zaslat na fyzickou či e-mailovou adresu. Žadatel získá (pokud splňuje výše zmíněné podmínky) své uživatelské jméno a heslo a s nimi i přístup k samotným datům během několika málo pracovních dní.

Unikátnost a signifikance projektu SHARE pro sociálněvědní výzkum spočívá především v jeho mezioborovosti. SHARE se zaměřuje na pětici hlavních výzkumných oblastí: příjem a bohatství, zdraví, zdravotní péči, práci a důchodové období, sociální síť. Cenná a relevantní data mohou tedy v databázi SHARE najít badatelé z oborů sociologie, ekonomie, demografie, sociální politiky, ale i dalších sociálněvědních oborů. Dalším velkým přínosem projektu SHARE je fakt, že se jedná o longitudinální panelové šetření. Díky tomu data SHARE poskytují obraz nejen o současné situaci ve zkoumaných oblastech, ale i o historii a vývojových trendech v rámci těchto oblastí. Navíc je SHARE harmonizován napříč členskými zeměmi, tudíž neposkytuje jen srovnání v rámci jednoho, ale i napříč všemi 28 členskými státy.

Uživatelské rozhraní samotné databáze SHARE je velmi přehledné a uživatelsky přívětivé. Díky těmto atributům se lze v databázi SHARE rychle zorientovat a efektivně s ní pracovat. V databázi má uživatel možnost stáhnout si soubor s daty ze všech sedmi proběhlých vln. Zároveň si lze stáhnout i datový soubor, kde jsou spojena data ze všech vln, a další doplňkové datové soubory. Většina datových souborů je nabízena ve formátu pro statistické softwary Stata a SPSS. Zjednodušený dataset easySHARE, který je určen pro studenty a výzkumníky s malými zkušenostmi s kvantitativní analýzou komplexních výzkumných dat, navíc nabízí datový soubor i pro software R.

Po stažení datového souboru ke zvolené vlně výzkumu uživatel obdrží komprimovaný soubor (formátu ZIP), ve kterém nalezne datové soubory zvláště k jednotlivým dotazníkovým modulům (ne všechny moduly byly zahrnuty do všech vln). Zároveň je vždy přiložen průvodce ve formátu PDF, kde jsou obsaženy obecné informace o stažené databázi – názvy proměnných, schéma chybějících hodnot, spojovací moduly, spojování vln či metodologické a dotazníkové inovace představené mezi jednotlivými vlnami [SHARE 2019: 5].

Klíčovým aspektem pro práci s daty SHARE je možnost slučování datových souborů z jednotlivých dotazníkových modulů a vln. Toto je umožněno díky propracovanému systému identifikace jednotlivých respondentů a domácností. Klíčovou proměnnou v tomto smyslu je proměnná *mergeid*, což je unikátní a neměnný identifikátor jednotlivce v rámci všech dotazníkových modulů i vln. Tato proměnná má podobu „CC-hhhhhh-rr“, kde „CC“ představuje kód země, „hhhhhh“ označuje konkrétní domácnost a „rr“ slouží k identifikaci jednotlivých respondentů v rámci jedné domácnosti. Datové soubory lze slučovat kromě individuální úrovně (proměnná *mergeid*) i na úrovni domácností. K tomuto účelu slouží proměnná *hhid'w'*, která má obdobný formát jako předešlá zmiňovaná identifikační proměnná „CC-hhhhhh-S“. „CC“ opět

představuje kód země, „hhhhh“ označuje konkrétní domácnost a „S“ identifikuje možnost oddělené domácnosti, tj. domácnost člena panelu, který se přestěhoval ze své předešlé domácnosti [SHARE 2019: 15].

Zjednodušený datový soubor easySHARE obsahuje stejný počet pozorování jako hlavní datový soubor SHARE, ale je omezen jen na určitou podmnožinu proměnných. Díky tomu lze uložit easySHARE jako jeden soubor bez potřeby dodatečně slučovat vlny a dotazníkové moduly jako u hlavního datového souboru SHARE. Datový soubor easySHARE obsahuje data ze všech vln výzkumu a obsahuje společně data z různých dotazníkových modulů [easySHARE 2019: 3]. To vše v jednom souboru. Nicméně easySHARE není primárně určen pro výzkumnou činnost a následnou publikaci vědeckých prací. Primárním účelem easySHARE je výuka studentů. Pokud je datový soubor easySHARE používán například jako datový podklad k diplomovým pracím, je vždy třeba do citace zahrnout fakt, že v rámci analýzy bylo pracováno s datovým souborem easySHARE a nikoliv s hlavním datovým souborem SHARE.

L I T E R A T U R A

Börsch-Supan, Axel, Hendrik Jürges, ed., 2015. The Survey of Health, Aging, and Retirement in Europe - Methodology. Mannheim: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging (MEA).

EASYSHARE. 2019. Guide to easySHARE: release 7. 0. 0 [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: http://www.share-project.org/fileadmin/pdf_documentation/easySHARE_Release_1.0_ReleaseGuide.pdf.

SHARE. 2019. SHARE release guide: 7. 0. 0 [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.share-project.org/data-documentation/release-guides.html>.